

Nejc Zaplotnik
PUT

Libricon®

Naslov izvornika:
Nejc Zaplotnik: Pot

Copyright©Marija Zaplotnik-Jamnik, 2009.

Urednik:
Željko Žarak

Copyright©za hrvatsko izdanje:
Libricon d.o.o.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 706605

ISBN 978-953-55752-0-7

Nejc Zaplotnik

PUT

Sa slovenskog prevela:
Božica Papeš-Mokos

Libricon®

Zagreb, 2009.

Predgovor

Uspinjali smo se strmom granitnom stijenom prema sedlu Lho La. Nejc je nosio goleme aluminijske ljestve i usput mi pričao kako već nekoliko dana odlazi iz baze i pričvršćuje razne vrste ljestava, sajli i užadi. Došli smo pod okomitu smeđu ploču na koju je naslonio svoje ljestve. Ja sam ga osiguravao dok se on penjao do zadnje prečke odakle je zabio nekoliko klinova za koje je vezao ljestve. Popeo sam se do njega i sjeo na policu pored vrha ljestava. Ponudio mi je cigaretu.

»Pušiš?« – upita me.

»Ponekad.« – odgovorih.

»E, ovo je pravo mjesto za jednu zapaliti.«

Ta cigareta, čije smo dimove otpuhivali prema Zapadnoj dolini Everesta, bila je početak našeg iskrenog prijateljstva. Kad smo se ponovo 1981. godine sreli pod južnom stijenom Lhotsea rekao je da mu izlazi knjiga. Čim sam je pročitao rekao sam mu da se o alpinizmu, nakon njegove knjige, teško nešto može bolje napisati. Nejcjeva knjiga mi je pomogla da se još dublje zagledam u razloge koji alpiniste tjeraju k vrhovima planina.

Cilj istinskog penjača nije samo doseći vrh neke udaljene, samotne planine. Naprotiv, više ga zanima put koji vodi do njega. Zato sam na svojim pohodima uvijek nastojao upoznati krajeve kojima vode staze prema najvišim vrhovima svijeta i ljude koji tamo žive. Pokušavao sam pritom pronaći i odgovor na pitanje zašto mnogi ljudi, često po cijenu života, žele stići do beskorisnih vrhova.

Beskorisnih zato što penjač od svojih uspona nema nikakve materijalne koristi; naprotiv, on se penje u slobodno vrijeme i najčešće o vlastitom trošku. Upravo beskorisnost te radnje otežava odgovor na pitanje. Kad se penjačevim pustolovinama dodaju veliki fizički napori i strahovite opasnosti koje prate penjanja na strme gorske vrhunce, onda se svaki nepenjač, pa i penjač, s razlogom po tko zna koji put upita: zašto?

Davno je jedan slavni istraživač planina rekao: »Planine su tu, i drugog razloga za uspinjanje, osim samog uspona, više nema.« U svijetu u kojemu čovjek sve više vlada svojim okolišem, i često ga nerazumno nagrđuje, velike planine spadaju među posljednje nepokorene i nenarušene prostore na Zemlji. Nadajući se novim otkrićima, mi penjači krećemo upravo onamo, na naporan i opasan put do najviših vrhova svijeta, mjesta na Zemlji za koj se, na sreću, u nekim krajevima i danas vjeruje da su domovi nadnaravnih sila. Nažalost nekima se put do tih mitskih mjesta, kao našem Nejcju, prerano prekida. Ali to nije kraj puta.

Stipe Božić

1. travnja 2009.

Pogovor

Nejc Zaplotnik je sasvim sigurno jedna od najkarizmatičnijih osobnosti slovenskog alpinizma. Za tu tvrdnju nije dovoljno imati niz značajnih uspona u domaćim i inozemnim planinama. Nije, također, dovoljno da među njima budu i tri teška prvenstvena smjera na osamtisućnjake, koja su ga 1979. smjestila uz bok slavnom Messneru. Ono najvažnije je da je Nejc svoj život živio tako iskreno kako ga je opisao u *Putu*. Iz tog razloga se tom majstorskom tekstu nema što dodati niti oduzeti.

Danas, nakon toliko godina, moja uspomena na njega je jednako živa kao i 1983. kada je lavina pod Manasluom prekinula njegov životni put. Jednako živa jer sam s njim proživio mnogo lijepih trenutaka. U planinama i pod njima. Obojica smo počeli penjati krajem šezdesetih godina, a do ekspedicije na Makalu 1975. poznavali smo se samo površno. Sve što smo tada, zajedno s ostalim članovima ekspedicije, doživjeli u južnoj stijeni i na vrhu pete najviše planine svijeta, učvrstilo je ono rijetko prijateljstvo, koje bez obzira na okolnosti, traje cijeli život. Prijateljstvo, koje opaka iskustva u planinama, ali i u dolinama, još više jačaju. Imati takvog prijatelja je dragocjenost. I zato smo nakon 1975. u planine sve češće odlazili zajedno.

Godinu nakon Makalua penjali smo u Centralnim Alpama, zajedno s Denom Cedilnikom i Ivčom Kotnikom. Uspjelo nam je popeti sjevernu stijenu Matterhorna. Godinu kasnije i Nejc i ja

smo ponovo bili u Aziji, ali ovog puta ne skupa. Nejc je bio s Tržičanima na Hidden Peaku, a ja u afganistanskom Hindukushu. Po povratku smo se obojica svim silama uključila u ekspediciju svih ekspedicija, Mount Everest 1979. Dvije godine smo živjeli samo za taj veliki cilj i na kraju je upravo Nejcu, zajedno s Andrejem Štremfeljem uspjelo stati na vrh svijeta. Još iste jeseni Nejc je sudjelovao u još jednom povijesnom projektu. Skupa s Alešom Kunaverom, Denom Cedilnikom i dr. Jožetom Andlovicem je u slovenskoj školi u Manangu pomagao organizirati prvi tečaj za nepalske gorske vodiče.

S tim tečajem se Nejčev knjižni *Put* završava. A kako se dalje odvijao njegov životni put? 1980. se posvetio pisanju knjige i studiranju na tadašnjoj Visokoj školi za tjelesnu kulturu. Puno je vremena provodio u pisanju, penjao je, studirao, imao obitelj te mu je godina prolazila iznimno brzo, a započele su i pripreme za novu, zahtjevnju ekspediciju u Himalaju, u južnu stijenu Lotsea. To je bilo vrijeme prvih koraka u tada novom području zimskog alpinizma, penjanju zaleđenih slapova. Nejc ga se primio sa za njega tipičnim oduševljenjem. Ostvario je nekoliko znamenitih prvenstvenih uspona, a pri jednom od njih sam i ja bio prisutan. U siječnju 1981. s Nejcom i Andrejem Štremfeljom sam popeo tešku ledenu svijeću pod *Češkom kočom*. Pet sati smo se mučili u lomljivom okomitom ledu i na kraju se probili na vrh. Budući da su Nejc i Andrej bili glavni u tom usponu, prepustio sam im da daju ime novom smjeru. I kao mnogo puta do tada, Nejc je istrčao s dosjetkom kojoj je bilo teško prigovoriti: »Ako smo već nas dvojica kao prvi popeli najteže dijelove, neka se onda smjer zove po tebi, tako da svi imamo nešto od toga.« Nazvao ju je *Vikijeva sveća*.

Mjesec dana kasnije otputovali smo u Nepal i uhvatili se u koštac s južnom stijenom Lotsea. Dobra tri kilometra visok ledeni, granitni zid i danas je jedan od najvećih problema Himalaje. Šezdesetčetiri dana smo se borili za svaki metar u njenim strmoglavim padinama. Pedesetdevet dana je sniježilo. Bila je to moja najteža ekspedicija u Himalaji, a kako mi je i sam Nejc rekao i njegova također. Nakon fantastičnih uspjeha na Makaluu, Hidden Peaku

i Everestu, Nejc je postao ključna osoba možebitnog uspjeha u toj strašnoj stijeni. Iako desetkovani zbog smrzotina, ozljeda i iscrpljenosti, ipak smo uspjeli postaviti logor VI na visini od 8000 m. Iz njega su Nejc, Andrej Štremfelj i Pavel Podgornik pokušali uspon prema vrhu. Na visini od 8250 m ih je zaustavila zadnja, ali najteža stjenovita barijera. Unatoč silnoj energiji koju su imali te činjenici da je i Nejc bio među njima, nažalost, nisu je uspjeli svladati. Svoje je učinilo i pogoršanje vremena tako da su morali nazad. Nekoliko dana kasnije Frančeku Knezu i Vanji Matijevcu je uspjelo doći do ruba stijene, lijevo od smjera prema vrhu. Stijena je bila prepenjana, ali vrh nažalost nije osvojen. Bila je to najteža slovenska ekspedicija u Himalaji u kategoriji klasičnih ekspedicija, formalno ipak neuspješna. Za Nejca i mene je to bio maksimum koji smo dali od sebe u najvišem gorju svijeta.

Povratak kući za mene je bio poprilično nesretan. Ozljeda kralježnice koju sam zaradio u stijeni Lotsea bila je tako ozbiljna da sam morao na operaciju. Nakon nje nije bilo izvjesno hoću li uopće normalno hodati, a kamoli penjati. Teške dileme za čovjeka od 29 godina. I u toj postoperativnoj malodušnosti, punoj crnih misli i pitanja kako dalje, jedno popodne se pojavio Nejc sa sjajem u očima i poklonio mi svoju upravo objavljenu knjigu, još »vrući« *Put*. Nije mogao naići u boljem trenutku. Otvorio sam je i na prvoj strani pročitao posvetu, tako tipičnu za njega:

*Vikiju za uspomenu
Iako smo došli sa različitih strana neba
i gledali svaki svoje obzore,
dobar komad puta smo prehodali zajedno
i iz iste zdjele zobali mrvice.*

Nejc Zaplotnik

Pročitao sam je u jednom dahu, a onda još nekoliko puta polako. Od retka do retka, i ono što je bilo između. Bio sam očaran. Napisao ju je za sebe, za mene, za sve nas. Napisao ju je za sve koji slično osjećamo, živimo i doživljavamo. Nejcu, naravno, nitko od

nas nije izravno pokazao oduševljenje knjigom, već smo mu, glu-meći bijes, rekli zašto je to sve išao pisati, sada nema smisla da netko od nas nešto pokuša jer se bolje ne može.

Radost i oduševljenje knjigom bili su veliki, ali nitko nije ni slutio da će tako duboko proniknuti ne samo u duše alpinista i planinara, već općenito Slovenaca.

Nejc i ja smo se često družili i 1982. Zimi na Komni i ljeti na Vršiču, na republičkim tečajevima smo mlade penjače učili osnovnim alpinističkim vještinama. Zanimljiv posao koji smo radili s veseljem. Bili smo u brdima, prenosili svoja iskustva na mlade i imali dovoljno vremena za razmišljanje i sanjarenje o novim planovima. Razgovori nisu samo bili vezani na planine. Doticali su se svega, književosti, obitelji, studija, filozofije, religije, sporta, posla, ljubavi i opet književnosti. To ljeto smo se sreli u Chamonixu i s drugim Slovencima proveli nekoliko zabavnih dana u poznatom, na crno postavljenom kampu iza zidane ograde groblja. Kišilo je sve vrijeme tako da smo se do sita narazgovarali i nagledali jedan drugoga, kišnog mjesta, trgovina s alpinističkom opremom i knjiga s istim sadržajem. Kada niti nakon desetak dana ništa nije ukazivalo na poboljšanje vremena, jedan za drugim smo odlazili kući. U čekanju na lijepo vrijeme su ustrajali samo oni najuporniji. Nejc je naravno bio među njima i čekanje mu se pošteno isplatilo. Uspio mu je solo uspon u znamenitom smjeru Major u moćnim stijenama Mont Blanca.

Krajem ljeta, kao dar s neba, došao je poziv iz Splita. Stipe Božić je pozvao Nejca i mene na prvu splitsku ekspediciju na osam-tisućnjak Manaslu. Ocijenio je da sami nemaju dovoljno iskustva za tako zahtjevnu i opasnu planinu, a nama nije trebalo reći dva-put. Kao i toliko puta do sada, s velikom voljom i energijom uključili smo se u pripreme. S posuđenim kombijem, u raspadajućem stanju, u Split smo vozili opremu i hranu koju smo uspjeli dobiti u Sloveniji. Putovanje u Split bilo je napetije od mnogih naših penjanja. Na autu se pokvarilo sve ono što još nije bilo pokvareno, i više s dobrom voljom i snalažljivošću nego s benzinom, sretno i

polako smo vozili tamo i nazad. To su bila vremena kada smo imali ogromnu volju i entuzijazam, a svega drugog vrlo malo.

Prema Manasluu smo otputovali u ožujku 1983. Do baze pod južnom stijenom, u kojoj smo namjeravali ispenjati novu smjer, putovali smo u dvije skupine. Ja sam bio u prvoj, a Nejc u drugoj, tako da nažalost nismo mogli zajedno doživljavati čari Himalaje i izuzetno zahtjevnog pristupa. I u planini smo se samo susretali, jer smo Stipe, Nejc i ja, kao najiskusniji, vodili svaki svoju grupu penjača. Za druženje su nam ostali samo dani odmora ili lošeg vremena koje bi nas zadržalo u bazi. Usprkos koncentriranoj pažnji na zahtjevan cilj koji je bio pred nama, Nejcu su misli često bježale drugdje. Počeo je pisati svoju drugu knjigu, ujesen je planirao voditi ekspediciju na svoj naredni osamtisućnjak, Annapurnu, a u periodu između dvije ekspedicije htio se potpuno posvetiti obitelji. Kako uvjerljivo nam je opisivao duge odmore na moru, kada će za njega biti najbitniji Mojca, Nejc, Luka i Jaka.

15. travnja smo u bazi proslavili Nejčev 31. rođendan. U slavljeničkom raspoloženju je pod krovom blagovaonice razrezao tortu koju mu je pripremio kuhar. Nazdravili smo rođendanu i skorom uspjehu na planini. Niti u najcrnjim snovima nismo mogli slutiti što će se dogoditi devet dana kasnije.

24. travnja smo se Edo Retelj i ja spuštali iz logora II prema bazi. Nejčeva skupina je s jedinice krenula prema gore. Negdje na polovici stijene smo se trebali sresti. Već se nekoliko dana nismo vidjeli i veselio sam se susretu s njim. Rekao bih mu da smo Edo i ja uspjeli postaviti logor IV i fiksirati užad do visine od 7000 m. Porazgovarali bismo kako ćemo nastaviti i u narednom pokušaju bismo možda mogli krenuti prema vrhu.

Stijena po kojoj smo se spuštali bila je tako lijepa i blještava u mirnom nedjeljnom jutru. Na ledenjaku pod stijenom sam vidio pet malih točkica kako su se polako uspinjale. Nejc, Srećko, Ante i dvojica šerpa. Upravo kada sam se pripremao za novi stomatarski

spust po užetu, negdje na mojoj visini, stotinjak metara udesno, odlomio se ogromni komad seraka i sjurio prema dolje. Prvo polako, a potom sve brže. Ledeni blokovi, veliki poput kuće, međusobno su se drobili u sve manje komade i pretvarali u strahovito brzu ledenu lavinu. Kao začaran, gledao sam male točke ispod stijene koje su za trenutak zastale, a zatim počele bježati. Iako je glavni dio lavine protutnjao pored njih, rubni dio je zahvatio dvojicu, a onda su svi u času nestali u oblaku ledenih komadića, koji se izdigao iznad divovskog odrona. Mrtvačka tišina se poput mača zasjekla u sunčano prijepodne.

Oblaci ledenih komadića su se polako rasplinuli. Napeto i bez daha promatrao sam ledeni kaos pod sobom i tražio nekakve tragove života pod lavinom. Na lijevoj strani sam ugledao dvojicu koje lavina nije pokupila, a odmah zatim na drugoj strani teturajuću figuru kako traži drugu dvojicu. Radio stanicom sam javio u bazu što se dogodilo, a onda odjurio po stijeni prema dolje. Od šerpe sam saznao da je pokupilo Nejca i Antu pa sam potrčao prema mjestu gdje sam ih zadnji put vidio. Edo i oba šerpe su me slijedili. Panično smo premetali grude leda. Odjednom sam ugledao fotoaparat i ruksak. Kopao sam kao lud, ali nekoliko centimetara ispod ledenih komadića, lavina je bila tvrda kao kamen. Od ogromnog pritiska su se ledene grude slijepile u pravi beton. Odjednom sam ugledao cipelu, nogu, Nejčevu trenirku. Bez cepina nije išlo. Bijesno sam zamahivao, pa opet rukama razgrtao iskopani led.

Oslobodili smo i drugu nogu i trup. Sâm sam se primio leda oko glave. Pažljivo sam ga odstranjivao i otrgnuo zadnju ploču. Nejc je bio preda mnom. Neobično mirno, malo začudeno lice je zurilo u mene. Očajan, zaplakao sam i stiskao ga uz sebe. Suze su kapale na njegovo lice sve dok me ostali nisu odmakli i odnijeli mrtvog prijatelja na sigurnije mjesto. Tek tada sam postao svjestan da se svakog časa mogla odroniti nova lavina. Svejedno smo pokušali naći kakav Antin trag, ali bilo je beznadno. Lavina je bila tako tvrda da je nismo mogli probiti sondama. Utom je iz baze u pomoć stigao i Stipe. Zagrlili smo se i plakali kao djeca. Obojici se srušio svijet.

Nekoliko sati kasnije je doletio helikopter kojeg smo uspjeli dozvati i odveo ozlijeđenog, ali živog Srečka. Nakon što je utihnulo zujanje propelera, nad nas se nadvila tišina na koju nismo bili navikli. Polako, kao u transu, počeli smo pripremati nosila za Nejca. Dogovorili smo se da će ga iznijeti van s ledenjaka i sahraniti na travnatom rubu morene. Dva dana je trajao taj tužan put. Treći dan smo ga položili u grob iskopan na grebenu iznad ledenjaka. Okupili smo se oko humka na tom najljepšem, najosamljenijem i najtužnijem dijelu Himalaje. Rekao sam nekoliko riječi o Nejcu, o tome da je u svojim trideset godina doživio više no što mnogi dožive u cijelom svom životu, o tome da je uvijek znao svoj put koji se sa smrću nije okončao. Nastavit ćemo ga mi, njegovi prijatelji, a za nama generacije mladih penjača kojima će uvijek biti veliki uzor. Bilo je još dosta riječi. Toplih i blagih, ali sve je blijedjelo u činjenici da Nejca, živog i nasmijanog, nikada više neće biti među nama.

Iz doline se počela dizati magla, a na jugu je grmjelo. Zadnji put sam se oprostio od Nejca i grcajući otrčao po grebenu prema dolje. Niže na ledenjaku sam se polako umirio i osvrnuo se. Križ se ocrtavao na bijelim padinama planine na drugoj strani ledenjaka. Znao sam da ću ovamo još doći.

Tragedija pod Manasluom mi je odzvanjala u mislima dan za danom, noć za noći. Planinu, koja se tako snažno ureže u tvoju nutrinu, ne možeš nikada zaboraviti. Zato smo Stipe i ja, zajedno s Alešom Kunaverom i Edom Reteljom, godinu kasnije još jednom otišli pod Manaslu. Samo potpuna predanost cilju, koju sam učio upravo od Nejca, i žarka želja da se za mrtvog prijatelja dosegne vrh, pomogli su nam da ostvarimo na prvi pogled nemoguće. Sretno smo preživjeli brojne opasnosti, izdržali ogromne napore i imali također tu nužno potrebnu dozu sreće, bez koje pri riskantnom penjanju na osamtisućnjake ne ide. Četvrtog svibnja 1984. smo se Stipe i ja popeli na 8156 m visoki Manaslu. Kako je bilo lijepo na uskom rubu grebena, iako je puhalo, prsti se ledili, a zrak bio tako rijedak. Stali smo tamo gore za Nejca i Antu, za sve koji su mnogo žrtvovali da bi nama uspjelo.

Nekoliko dana kasnije smo se pored Nejčevog groba vraćali prema dolini. Iz ruksaka sam uzeo kamenčić koji sam donio s vrha i s poštovanjem ga položio pod usamljeni križ. U znak zahvalnosti, prijateljstva, uspomene i ispunjenja zajedničke žarke čežnje. Teško se bilo oprostiti. Ali zbog ispunjenog cilja ipak lakše nego godinu dana prije.

Narednih godina smo mi, Nejčeva generacija, sve češće posezali za vrhunskim ciljevima i polako se oblikovao onaj najveći, kojega je Nejc tako silovito zacrtao. A to je osvojiti svih četrnaest vrhova na Zemlji koji su viši od 8000 metara. Jedanaest godina kasnije u tome smo i uspjeli. Većinom po novim, prvenstvenim smjerovima. Bio sam član većine tih ekspedicija. Kako smo se svi skupa veselili, naporno radili, mučili pa i plakali. Nejc fizički nije bio s nama, ali nas je zato pratio u našim srcima, mislima, razgovorima i sjećanjima. Svaki put kada bi napravili nešto iznimno, proljetela bi mi misao što bi tek bilo da je Nejc bio s nama.

Godina 1996. mi je donijela moje najganutljivije putovanje u Himalaju. Treći put sam otišao pod Manaslu. Ne zato da bi ga popeo, već zbog obećanja koje sam dao Nejcu, kada sam se nakon tragedije 1983. opraštao od njega. Obećao sam da ću, kada za to bude prilika, njegovu ženu Mojcu i njihovo troje djece dovesti na njegov samotni grob. Čitav taj kasnojesenji put, od Kathmandua do drvenog križa pod Manasluom, križa koji je trinaest godina prkosio vjetrovima, bio je mirno, blago i puno poštovanja prisjećanje na Nejca – muža, oca, prijatelja, velikana slovenskog i svjetskog alpinizma.

Magična zemlja ljubaznih ljudi, duginih boja i nezemaljski visokih vrhova... na kojima su božanstva stvarnost, a ljudi koji penju na njih samo privid... u svima nama koji smo bili na putu k Nejcu ostavila je trag suživota čovjeka i prirode, punog međusobnog poštovanja.

»Moj otac je bio kralj! Pogledaj kakvo je mjesto izabrao za svoj grob... « rekao je Nejčev najmlađi sin Jaka, očaran veličanstvenom prirodom koja nas je okruživala.

A ja sam tada u mislima razgovarao s njim o svemu što se u međuvremenu dogodilo, što smo dosanjali i o tome kakvi su izazovi pred novim generacijama penjača kojima je još uvijek uzor.

Moje sjećanje na Nejca je i danas svjetlo, čisto i neokrnjeno. Samo se bol zbog gubitka kroz godine pretvorila u poštovanje, sreću i ponos, što mi je bilo dato da... »dobar komad puta prehodamo zajedno i iz iste zdjele zobamo mrvice«.

Viki Grošelj

Napisano godine 2000. povodom
petog izdanja knjige na slovenskom jeziku.

Grob pod Manasluom, zadnje počivalište Nejca Zaplotnika

Foto: Stipe Božić

Sadržaj

Predgovor	5
Našao sam put	9
Noći i dani	27
Afrika	51
Samo za pse i alpiniste	63
Logor V	77
Skriveni vrh	101
Karim	106
Gulam Mohamad	108
Ali	110
Drago	112
Još pjevaju ptice u šumi	125
Boginja, mati zemlje	147
Thorong La svijetli na mjesecini	179
Pogovor	195
Rječnik alpinističkih pojmova	205
Pregled ekspedicija koje se spominju u knjizi	207

Fotografija na naslovnici:
Nejc Zaplotnik na usponu k vrhu Everesta.
Foto: Viki Grošelj

Fotografija na zadnjoj korici:
Nejc s ekspedicije na Manaslu piše reportažu
za slovenski tjednik Teleks
Foto: Viki Grošelj

Nakladnik:
Libricon d.o.o.
Bleiweisova 18, Zagreb
e-mail: libricon@libricon.hr
www.libricon.hr

Za nakladnika:
Željko Žarak

Lektura i korektura:
Gordana Lukačić

Oblikovanje naslovnice:
Siniša Mazulović

Priprema za tisak:
Snježana Sremić, studio MIŠ

Tisak:
Impress d.d., Ivančna Gorica, 2009.